

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.
—
This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARCE

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (163)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 162.

Chicago, Ill., 18. oktobra (October), 1910.

Leto (Vol.) V.

FERRERJEV SPOMINSKI VEČER.

Po celi Ameriki so se napredni ljudje in napredne organizacije te dni spominjale nasilne smrti španskega mučenika za svobodo in izobrazbo Francisa Ferrera. Razredno zavedni in svobodoljubni slovenski delavci v Chicagu tudi ne bomo izostali. Društvo "Francisco Ferrer" šteje 131. S. N. P. Jednote priredi v soboto 22. t. m. ob osmi uri zvečer v Kostkavi dvorani, vogal 26 cesta in Avers Ave., dostojen spominski večer možu, katerega ime s polnosom nosi.

Na programu so govori, deklaracije in petje nakar sledi prosta zabava. Vstopnina prosta. Chikaški Sloveni in Slovenke se tem potom uljudno vabijo, da mnogobrojno posetijo naš Ferrerjev spominski večer. Časten spomin Ferreru! Odbor društva "Francisco Ferrer."

Splošen pregled.

— Neki kmet, ki živi ob kanadski meji je kupil tele v Kanadi. Tele je zaklal in meso porabil za sebe. Ali colniški uradniki so mu prišli na sled. Dasiravno je colnina znesla le \$1.35, je moral plačati \$150, globe.

Ta slučaj dokazuje dveje: Današnji colniški tarif je neumnost, katero bi morali državnozbornski poslanci odstraniti. Ako enoinisto hudo delstvo izvršita dva ni isto hudodelstvo. Če sladkorni trust ogoljufa državo kar za en milijon dolarjev na colnini, tedaj se država pogaja z njim glede globe.

Če pa siromašen kmet ogoljufa državo komaj za en dolar na colnini, tedaj mora plačati najvišjo globo. Navidezni pa vzlic temu trdijo, da smo pred zakonom vsi enaki.

— V Savani, Ga. imajo najbolj "kumstni" občinski svet. Ker bodo bogati postopali z avtomobili priredili dirko, ulice so pa polne smeti in gnoja, je policija aretirala vse brezposelne zamorce za voljo vagabundaže, katere so sodniki tudi takoj obsodili na visoko globo.

Ker pa brezposelni delavci nimajo denarja, morajo sedaj odslužiti globo s tem, da pometajo, čistijo in popravljajo ulice in ceste.

— Trohneli kraljevski tron na Španskem se ni podrli na dan obletnice Francisa Ferrera, dasi so tresle kraljičko Alfonzo hlačice kot šiba na vodi, ko se je bližal omenjeni dan.

Ali vzlic temu bo prišel dan, ko ne bo na svetu kraljev in cesarjev. Narodi se bodo prepričali, da so nepotrebnosti za državo in človeško družbo. Odslovili jih bodo, kot danes delodajalci odslavljajo delavce.

Kasnejši rodovi bodo v zgodovini čitali, da so bili nekoč narodi tako neumni, da so redili kronane postopake, misleč, da jih jim je poslal Bog z nebes, da žro žulje narodov in pasejo lenobo.

— Da je kapitalistični gospodarski sistem roparski in zločinski, dokazuje tale dogodek:

V Chicagu je nekdo kupil sod jabolk, za katerega je plačal štiri dolarje. V sodu je pa kopee našel listek s sledečim besedilom: "Ta sod sem prodal za 75 centov. Obvesti me, koliko si Ti plačal zanj."

Te vrste rop se vrši povsod. Kramarski mešetar dobi čestokrat po petkrat toliko kot producent. To je roparska in kapitalistična "talenga", za katero se ogrevajo tudi nekateri lastniki slov, kapitalistični časniki v Ameriki in

stari domovini. Za "talengo" so kapitalisti in zagovorniki kapitalističnega sistema vedno. Ali "talenga" se mora vršiti tako, da gredo štiri petine v njih žepu, ena petina pa v žep producenta.

Te vrste "talenga" je danes poznana tudi pod imenom postavni rop: ljudi, ki so za te vrste "talengo" pa imenujejo postavne roparje.

— Sramota za današnjo kapitalistično civilizacijo se zreali v tem, da delavca, njegovo ženo in nedoraslo dečo postavijo v dežju na ulico, ako ne more plačati stanarine. Naj divja vihar ali sneži, delavska družina je v imenu zakona na cesti, ako je ostala le za mesec dni dolžna stanarine.

Ker živimo v kapitalistični družbi, v kateri odločuje dolar, ni zameriti toliko lastniku hiše, ako da sodnjiskim potom izprazni stanovanje, da bi stanovanje oddal zopet drugim najemnikom.

Ako lastnik hiše naznani, da hoče sodnjiskim potom izprazni stanovanje, potem je dolžnost občine, da preskrbi nesrečnim siromakom tudi streho dotlej, da si zopet gospodarsko opomorejo.

Človek rahločutnega srca še psa v snegu ali dežju ne spodi iz hiše.

Ko so templarji obdržali svoj konklave v Chicagu so kramarski špisarji pa tudi občina razsipali s tisočaki za okras mesta. Bila je navadna maskarada.

Za siromaka, njegovo ženo in dečo, ki je vsled raznih nezgod tako siromašen, da ne more plačati stanarine, pa ni v bogatem mestu pod streho prenočišča. Za siromake nimajo kramarski špisarji in občina denarja.

Prepuščajo jih njih žalostni osodi, dokler jih v kakšni šupi ali pod drevesom ne najdejo lakote umirajoče.

Potem nastopijo "dobrodelne" dame, kapitalistični listi prinesejo njih slike in v dolgih člankih pojejo njih dobrotvorstvu slavo.

Današnja kapitalistična človeška družba je res malovredna. To je družba hinaveev, trdosrčnih izjemalcev in oduševljenih postavni roparjev, ki nima srca za svojega bližnjika, če je v nesreči.

— Tudi "mogočnemu rimskega papeža" je prešinil strah vse kosti, ko je zaznal za nasledke revolucije na Portugalskem.

Ljudska jeza se je obrnila tudi proti redovnikom, posebno pa proti jezuitom, ki so stebri rimskega papežtva in zli duh katoliške cerkve.

Stoletja so jezuiti in drugi redovniki izjemali portugalski narod. Ukovali so njega duh, branili so mu misliti svobodno in v tvorniških podjetjih so ga izkoristili za najpoboljšano kapitalistično dovršenostjo. Struno so napeli preveč in počila je. In za šilo zdaj vrača ljudstvo ognjilo.

Proti temu so tudi papeževi žegni brezmočni!

FERRERJEVA OBLETNICA. — DOGODKI V PORTUGALU.

Ferrerjev dan, trinajsti oktober, je bil dan demonstracij, shodov in podobnih priredb med razredno zavednimi proletarci in svobodomislecami skoro po celem svetu. V Evropi in Ameriki je bil dostojno počaščen spomin na Ferrera, moža velikih idej, za katere je umrl.

Najznačilnejši je bil Ferrerjev dan v Španiji, v blagov njegovih morilev. Idijot Alfonzo, katerega gnjili tron ima pasti vsak hip, se je v silnem strahu skril za bajonete. Cela španska država je bilo vojaško taborišče. Vsa armada je bila tisti dan na nogah in se celo rezerviste so poklicali na pomoč. Vojaške čete so stražile skoro vsako hišo, za katero se je vedelo, da v njih stanujejo revolu-

cijonarji in v Barceloni, kjer je bil Ferrer umorjen, je bilo razglašeno obsedno stanje. General Weyler, znani militaristični krvolok iz vojne na cubi, kateremu je Alfonzo poveril vrhovno poveljništvo nad armado v slučaju revolucije, se je zagrožil, da bo vsak najmanjši plamenček ustaje pogasil s potokom krvi. Nameravane demonstracije so torej izostale v Španiji. Revolucionarji in svobodomislecami so obhajali spominske priredbe popolnoma mirno: na tisoče ljudi je obiskalo Ferrerjev grob, na katerem je bilo položenih nebroj vencev in cvetja. Veliko venec je bilo poslanih iz Francije. Kraljevsko-popovski morilec se gotovo niso zavedali, da so z mobilizacijo cele armade vpriporili največjo demonstracijo v počast Ferrerju, o katerem mislijo, da so ga do kraja ubili. Armada, ktera jim je še danes zadnja zasloba, bo morda že jutri na strani revolucionarjev in idijot Alfonzo bo brusil pête za svojim portugalskim bratcem.

Dol z morilec Francisa Ferrera!

V portugalski republiki je položaj že normalen. Nova vlada ima polne roke dela, da preosnuje državo v smislu svojega programa. Jedno točko programa je republika že izvedla: izpraznila je številne kloštre in pogrnala 5000 do 6000 menihov in nun čez mejo. To je hvalevredno delo.

Ako se hoče narodu zaceliti rane, ktere mu je vseljal zapravljeni kralj s svojo klerikalno bando, treba je deželo najprej očistiti tiste nesnage, ki gnijo in odpirajo narodove rane. In to so popje, menihi in nune. Kaj je treba portugalskemu narodu rediti pet tisoč požrešnih patrov in nun, ki niso za nobeno rabo? Nova republika vlada opravlja torej čisto humanitarno delo, ko izganja črno gomazen iz države.

Vlada je dala menihom in nunam 24 ur časa, da se poslovijo. Seveda v več krajih so se kutarji uprli s silo. V samostanu Quelhos v Lizboni so se menihi zabarikadirali in streljali na vojaške, ki so imeli nalog, izprazniti kloštre. V boju je bilo več vojakov in menihov ubitih in ranjenih. Vlada je zaplenila vse bogastvo, — izžeto iz naroda — ki je bilo nakupičeno po samostanih.

Tintomazov okrog "Clevelandске Amerike" se je zadnje čase prijel posebna manija. Lažejo o socialistih in svobodomislecih, a pritem pa reveži pozabljajo, da nehoti delajo propagando za socializem in svobodno misel. Sedaj so se spravili nad Ferrera, katerega poznajo samo toliko kolikor so o njem lagali španski jezuitje, njegovi morilec. Vi in vsa vaša črna banda niste bili še niti sence sence proti Ferreru. Ferrer ni nikogar umoril, pač pa je — umorjena vaša pamet. Mazači pri "Ameriki", kteri zagovarjajo današnji zločinski sistem in nazadnjaški klerikalizem z vsemi papeži vred — Tudi Aleksandra VI. kteri je svojo lastno hčer oskrnil! — s tem sami priznajo, da so prismojeni če že ne hudobni. Sramota je res, če urednik jednega časopisa sam prizna, da je neumen!

MILWAUKEE.

— Mestna socialistična uprava je v petih mesecih svojega gospodarstva prihranila mestu \$22.000.

— Sodrug Berger je zadnji teden predložil v mestnem svetu resolucijo, s katero zahteva, da mora biti najmanjša plača za delavce, ki so vpisani direktno od mesta \$2 za osemurno delo. Socialistični alderman Coleman je istočasno predložil zahtevo, da mora mestni svet vpeljati osemurni delavnik za vse mestne službenice. Oba predloga bošta naravno sprejeta.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

— Položaj štrajkujočih premogarjev v Westmoreland County, Pa. je v splošnem še vedno nespremenjen. Štrajkarji se borijo kot pravi junaki. Youghiogheny & Ohio Coal Co. je 6. oktobra v Osborne izgnala nadaljnih trideset družin premogarjev iz svojih hiš. Pohištvo so jednostavno zmetali na cesto. Med štrajkarje v Irwinu so zastopniki unije razdelili dva voza obleke, ki se je nakupila iz podpornega sklada. Boj je torej še hud in premogarji še vedno potrebujejo pomoči od zavednih tovarišev širom Amerike.

V Chicagu je na štrajku okrog 3000 krojačev in krojačice vposlenih pri Hart, Schaffner & Marx Co. Zahtevajo večjo plačo in odpravo koruptnega nadčasovnega (overtime) sistema.

— Štrajk premogarjev v Colorado se nagiblje k zmagi. Jedino treba je preprečiti mnogobrojnimi brezposleem pot v dotične kraje, kajti kompanije sedaj silno stikajo za skebi. Zato: ne v Colorado v premogokope dokler je tam štrajk!

— Western Federation of Miners je z veliko večino glasov odločila, da se pridruži k organizaciji American Federation of Labor.

— Zopet sveži kapitalistični umor! V premogokopu Colorado Fuel & Iron Co. v Starkville, Colo., se je 8. t. m. pripetila razstrelba, ki je pokopala 55 premogarjev. Vseh trupelj še danes niso dobili na površje. Zadušeni premogarji so bili večinoma oženi, tri in šestdeset neposkrbljenih otrok. Rudniški strokovnjaki iz okolice sedaj izjavljajo, da je bil rov že par let v skrajno slabem stanju in brez prave ventilacije. Kompanijo bi bilo stalo komaj \$10.000 za popravke in vsaka nevarnost v rovu bi bila odstranjena. Toda baronom premoga je \$10.000 več kakor pa 55 življenj. Prokleti sistem!

— Na Francoskem je izbruhnil generalni štrajk železničarjev. 312.805 strojevodij, kurjačev in železniških uradnikov je ostavilo lokomotive in kolodvore. Prizadehtih je osem privatnih železniških družb in dve državni progi. Vlada posreduje z nasiljem z namenom, da uduši štrajk. Na povelje ministrskega predsednika Briand — bivšega "socialista" — je 13. okt. 300 policajev obkloplilo poklopce socialističnega dnevnika "L'Humanite" in aretiralo šest voditeljev štrajka. Vsi vlaki počivajo, tako da je osebnih in tovornih promet popolnoma ustavljen. V Parizu že nastaja velikansko pomanjkanje živeža. Položaj je skrajno kritičen: le trdna solidarnost med štrajkarji in ostalimi delavci je pogoj za zmago.

Nekaj Ferrerjevih resnic o izobrazbi.

— Vsa vrednost izobrazbe zavisi od prave telesne umstvene in moralne vzgoje otroka. Kakor je vsak uspeh vede nemogoč brez resnice, ravno tako je prava izobrazba nemogoča, ako ni prosta vsakega dogmatizma; svobodna izobrazba daje otroku svobodno voljo in svobodno po do resnice, ki so še skrite.

— Čas respektira samo tiste ustanove, ki so zrasle s časom. Kar se danes pridobi s silo, lahko se z drugo silo jutri izgubi. Stalna je le tista doba napredka, ki nastane z zavednim in razumnim človeštvom.

— Vsak razumen človek, katerega

sem poznal, mi je pritrdil, da jedina pot, vzgojiti ljudi močne na telesu in dobre značaje je izobrazba jih v smislu znanstvenih resnic.

— "Sedanja šola je za otroke telesna, umstvena in moralna ječa. Današnji pouk ni nič drugega kakor rekrutiranje za duševno sužnost."

— "Ako bi bili ljudje razumna bitja, bi ne dopustili, da se jim od soljudi godé take krivice, niti bi obratno ne delali krivice drugim."

— "Dokler se ne spremeni sistem, kteri se danes obstoja; dokler človeštvo ne nadomesti sovražstva in zločinov s sistemom, temelječim na bratstvu in ljubezni, — tako dolgo bodo ljudje v imenu pravice krivično preganjani."

— "Moj ideal je: učiti, učiti in učiti znanstvene resnice. To nalogo vrši "Escuela Moderna" (moderna šola)."

— "Ne klanjajte se bogovom in tiranom! Učite se rajši ljubezni do bližnjega."

Razno.

Portugalski patri, patri in nune "mufajo" te dni. Te smeti se je v Portugalu tekotom stoletij toliko nabralo, da mora nova republika vlada rabiti veliko metlo če hoče do dobra očistiti deželo. Kam pa pojde črna gomazen? I kam drugam kot v Avstrijo in pa v — Ameriko, kjer je še dovolj bedakov, da take okutate in oskupulizane lenuharje gostoljubno sprejemajo!

— "Sveti oče" je poslal svoj "žegen" smrkvemu ex-kralju Manuelu, kteri je portugalskem revolucionarjem ušel pri zadnjih vratih svoje palače. Rimski papež torej želi in hoče, da portugalsko ljudstvo še v nadalje redi zapravljivega pobiča na prestolu z njegovo francosko plesalko vred in da še v nadalje izžema portugalski narod, samo zato, da bi mogel bolj rogoviliti po pariških bordelih. Pa kaj se briga papež za moralo kadar se gre za koristi njegove "svete" požrešne cerkve! Ni čuda, potem, da danes Portugalci kažejo fige vsemu kar diši po Rimu.

— Sto cerkva je vstanovilo v Chicagu začasni trust. Najeli so 50 evangelistov, da bodo skozi šest tednov pridigali na ulici s takoko silo, da si bodo celo grešnice v rdečelnem okraju nasule pepela na glavo in trkajo po prsih izgovarjale: mea culpa, mea maxima culpa.

Ker pa evangelisti ne hodijo pridigat zastoj, bo ta novodobna blaznost stala približno 10 do 12 tisoč dolarjev.

Ali ne bi bilo bolj v smislu vere, ljubezni do svojega bližnjika, če bi se ta denar porabil za siromake?

Zima je pred durmi. Ali ne bi bilo umestno, če bi se za ta denar kupil premog in razdelil med siromake?

To bi bilo krščansko delo usmiljenja.

— Dobri pridigar. Neki fajmošter je igral jako rad karte in je takorekoč vse svoje proste ure igral in preigral. Karte je nosil vedno v žepu in porabil je sleherno priliko, samo da je mogel igrati. Nekega dne je šel na prižnico in jel pridigati. V teku pridige pa je potegnil iz žepa robeč, da si obriše nos. Iz žepa pa je potegnil poleg robeča tudi par kart, ki so se razletele po cerkvi. Farani so ostrmeli ter se zgrazali nad kvartopireem. Fajmošter

je to videl, in mirno se je obrnil na malega dečka ter mu rekel: "Dečko, poberi želodovo damo, pa mi jo daj." Deček je našel karto in mu jo je dal. Nato je pozval fajmošter malo deklee: "Deklič poberi pikovega kralja in ga mi daj!" Deklee je to storilo. — Farani so strmeli, češ kaj bo. A fajmošter pa je glasno in slavno reknel: "Glejte stariši — sami vidite, da že vaši otroci, ki so se komaj najlozje molitvice naučili, zelo dobro poznajo karte — seve ne poučujete jih, ne nadzorujete jih — ah, groza. Vsled vaše nemarnosti in zanikarnosti so že zdaj na napačni, na nevarni življenja poti. Pogubljeni bodo."

In fajmošter je spustil dolgo pridigo o pohujšljivosti mladine, govoril je prepričevalno, goreče in navdušeno — kar jokali so se poslušalci v cerkvi. Domov grede pa so govorili drug proti drugemu: "Naš fajmošter so najboljši gospod, takih malo!"

Fajmošter se je zadovoljno in veselo smehljaj...

— "Mi tega tako ne prenamaredimo"

Med ljudstvom premnogokrat prevaranim in izdanim, nahajamo prav čisto hladne osebe, ki popolnoma trpno pogledujejo na vsako delovanje, pa bodi to kulturno, politično ali strokovno. Ako pa jim kdo dokazuje potrebo javnega delovanja, dobi za odgovor: "Tudi ti tega ne boš prenamaredil". Ves družabni razvoj pa zavrača to trditve. Pred sto in sto leti je bil ubožec odvisen s svojim življenjem in imetjem od dobre volje posameznikov. Mogli so ga zapreti ali pa prodati v suženjstvo oženiti ali pa omožiti, nabiti ali pa ubiti.

Suženjstvo se je vsled napredka dobe in vsled uporov modrejših ljudi spremenilo v podložništvo. Neomejeno brezpravje se je umaknilo omejenemu. Korak za korakom je šlo naprej ter dobivalo drugo, mirnejšo podobo. Od podložništva se je prišlo k tlačanstvu. Še danes so njeni sledovi videti na vseh onih, nad katerih hrbti je vihtel valpet svoj bič. . . . Povprašajte te, ali smo napredovali, ali nismo. In kdo je to provzročil!! Oni, ki so drvili neprestano naprej, ne boječi se groženj, žaljenj in preganjanja. Njihova kri in njihove misli so tvorile gnajilo zemlji, iz katere rasto sedaj državljanske svobode. Brez tega bi mi ne imeli ustavnih pravic, tiskovnih in zborovalnih svobod, natančno določenega delavskega časa, bolniškega zavarovanja in drugih reform, katere sicer še približno ne zadoščajo, ali katere se morejo, kakor premnoge druge, izpolniti. Zato pa: starejši so prenamarjali, prenamarjali, prenamarjajo tudi mi.

Le v zdravem gibanju, premišljanju in delu je blagor nas in vseh prihodnjih.

Volilni listek je le orožje. Razredna zavednost je pa sila delavcev za volilnim listkom.

Jezuitje niso zaman učili: namen posvečuje sredstva. Našli so poslušne učence v would be narodnih mučnikih.

SODR. JOŽE BRATKOVIČ

potuje po vzhodnih državah za "Proletarca". Pravico ima pobirati naročnino, sklepati pogodbe za oglase, sploh sme zastopati list v vseh zadevah.

Kjer nameravajo slov. delavci ustanoviti slov. socialistični klub, naj se za pojasnila obrnejo ustmeno do njega.

Sodr. Bratkovič je bil delegat na prvem jugoslov. soc. kongresu za Ameriko. Zastopal je slov. soc. klub v La Salle, Ill. Torej mu je novi organizacijski statut za Ameriko dobro poznat.

POLITIČNE REVOLUCIJE IN SOCIALNA REVOLUCIJA.

Bliza se doba, ki pomeni slabe čase za kralje, cesarje in ostale kronane trote, kateri v imenu "milosti božje" sede na tilniku milijonov ljudi. Bliza se doba, ki bo začrtala jasno pot v novo, moderno življenje vsega človeštva, ko se bo lahko živelo brez kakšnega cesarja, kralja, kneza ali najmanjšega diktatorja.

Duh te dobe, ki prihaja brzih korakov, občutimo že danes. Že od velike francoske revolucije pred sto leti, ktera je strla srednjeveški fevdalni sistem, položila plemstvo na smrtno posteljo in dala Evropi prvo republiko, živimo v preddobi tistega znamenitega dneva, ko bo celi svet republika ali federacija večjih in manjših republik. Ljudje se vedno bolj in bolj zavedajo, da so jim vladarji nepotrební, da popolnoma lahko izhajajo brez njih. Ta zavednost in nevolja ljudstva se od časa do časa izraža v političnih revolucijah. Tako revolucija se je izvršila pred nekaj dnevi na Portugalskem; narod je brenil nepotrebnega kralja s prestola in proglasil republiko. Sedaj je na vrsti Španija, potem pride Nemčija, Avstrija, Italija in tako dalje po vrsti dokler ne zgine slednji monarh s površja Evrope. Monarhija, prestol, tron, krona, vse to so znamenje barbarizma, kterega demokratični duh človeštva ne more več trpeti.

Padec monarhij in porajanje splošne ljudovlade leži v procesu razvoja človeške družbe. Fakt, da ljudje več ne potrebujejo vladarjev — po "milosti božji" in da hrepene po republiki, je dokaz, da človeška družba deloma že prehaja iz otroške v mladeniško dobo.

Človeštvo v splošnem ima kakor posamezni človek svoje življenjske dobe: otroško, mladeniško, moško in starčkovsko, ko se mu bo bližala smrt. Dokler je človek v svoji otroški dobi, torej otrok, mora imeti voditelja, ki skrbe zanj in ga strahujejo če je poreden. Vidimo tudi, da ima otrok vse druge misli in pojme o stvarih, ki ga obdajajo kakor odraslen človek; da ljubi igranje in da veruje v "bavbav" in vsako neumnost, ki mu jo starši ali skrbniki natvezejo. Ravno tako je s človeštvom v celoti. Dokler je človeška družba v svoji otroški dobi, kakor je večinoma še danes, tako dolgo so ji monarhi potrebni. Kralji in cesarji so bili torej ljudem v preteklih dobah naravna potreba kakor so otroku, ko se še ne more sam nikamor ganiti, potrebni voditelji in skrbniki. In kakor otrok ljubi igranje in si v svoji fantastični domišljiji naslika vsako stvar drugače kot v resnici, ravno tako je človeštvo v svoji otroški dobi klesalo nebrojne malike, zidalo svetišča, izmislilo si vero v bogove in duhove in živelo v nevedni, zmotah in napačnem pojmovanju in naravnih zakonih kakor vidimo pri nezavednih masah še dandanes. Isto vidimo tudi pri divjakih, ki ne morejo izhajati brez glavarja in brez vere v bogove in duhove. To je čisto naraven pojav v razvoju človeštva. Poglejmo priproste in neuke ljudi okrog sebe. Kdor ni nima pojma v elektriki, še danes veruje, da Elija vozi streljo po oblakih; in kdor ne pozna pesnice o razvoju naše zemlje, bo še vedno verjel, da je bog ustvaril svet v šestih dneh. To so fantazije otročjega človeštva in otročji ljudje ali odrasleni otroci še danes zamenjajo resnice s fantazijami.

Ampak iz otroka postane mladenič in iz mladeniča mož. Odraslemu človeku, kateri je zdrav na duhu in telesu, bi se pa zdelo smešno, da bi ga še vedno komandiral skrbnik, kteremu je bil podložen v svojih otroških letih. Mladenče gre sam na svoja pota v življenje in se smeje kadar se spomni na neumne fantazije iz svojih otroških let. Istotako bo človeška družba, ko nastopi kot krepki mladenič svojo novo dobo, rekla: Monarhi po "milosti božji", najmanj pet tisoč let svoje otroške dobe sem vas redila, ubogala in prenašala vaše udarce, zdaj vas ne rabim več. Le pojdite!

Politična demokracija, to je

splošna ljudovlada, pa še ne pomeni splošnega blagostanja za vse človeštvo. Mi pozdravljamo mlado portugalsko republiko in pozdravljamo vsako podobno revolucijo, ki strmoglavlja stare barbarske monarhije, vendar pozabiti pa ne smemo, da s tem še ni strmoglavljen kapitalizem. Republikaška vlada, dasi še tako napredna v svojem značaju, je vsejedno lahko tiranska napram proletarijatu kakor monarhija. Živ dokaz zato nam je Amerika.

Vse drugače pa bo kadar se delavstvo, proletarijat vobče zavede kot krepak mož svoje silne moči. Zavedni proletarijat ima izvršiti zadajo, največjo in najznamenitejšo nalogo: strmoglaviti bo s prestola najnevarnejšega in najmočnejšega carja in boga — kapitalizem. In kadar ta s svojo močjo tebe na tla, nastopilo bo človeštvo šele svojo pravo moško dobo, dobo sreče in blagostanja za vse zemljane. To bo največja socialna revolucija v življenju človeštva. To bo nastop industrielle ali gospodarske demokracije.

To bo socializem!

M—k.

Prof. Dorsey in izseljevanje Slovencev v Ameriko.

Chicaški vseučilišni profesor George A. Dorsey, ph. d., ll. d., se je na svojem potovanju po južni Evropi minulo poletje mudil tudi na Kranjskem. Potoval je po naši rodni zemlji kakih štirinajst dni meseca julija. O vsem, kar je tamkaj videl in slišal, napisal je osem dolgih člankov, ktere je obelodanil v chikaškem kapitalističnem dnevniku "The Chicago Tribune" z dne 7. do 15. septembra. Članki so datirani iz Ljubljane, Novega mesta in Metlike. "Glasilo S. N. P. Jednote" priobčuje te članke v slovenskem prevodu v celoti, zato ima vsakdo priliko, da jih čita in vidi, kako sodi Američan o domovini in o vsakdanjem življenju Slovencev.

Prof. Dorsey je menda prvi Amerikanec, ki je podal ameriški publiki širšo sliko o Slovenceh in človeškem življenju v stari domovini. Nekteri so mu morda hvaležni, da je kolikor toliko seznanil našo staro domovino z Amerikanci, kteri čitajo chikaško "Tribune". Vendar večina nas, ki smo čitali dotične članke v izvirniku, bi pa raje videla, da je Dorsey napisal veliko manj ali sploh — nič. Res je, da je zapisal par trpkih resnic o položaju slovenskega kmeta in nekaj podatkov iz zgodovine Slovencev in o načodnih šegah — navedel je tudi celo staroslovansko mitologijo — toda vse to ne odvaža ostale vsebine dotičnih člankov polnih naivnosti, smešnosti in nesmiselnosti, kar ni nikakor na čast slovenskemu narodu, pa magari naj sodimo iz popolnoma nepristranskega stališča. Nas ne briga folio, če profesor piše, da se Ljubljani izteka v Jadransko morje, da ima Novo mesto samo 2000 prebivalcev itd. To so napake, ki jih lahko naredi vsak tujec, ako se ne pobriga za natančne informacije. Naravnost bedasto in tudi žaljivo je pa, ko Dorsey piše, da "celo Novo mesto je mogoče norišnica, kjer norci svobodno letajo naokrog" (Chicago Tribune No. 219, sept. 13th). Zakaj? O, samo zato, ker je gospod profesor skoro pol dneva iskal po mestu ameriške emigrante in pri tem skoro vsakega človeka, tudi otroka, kterega je srečal, ogovoril v angleškem jeziku, a ni dobil odgovora. Kdo se ne smeje! Ali misli profesor, da mora v Novem mestu že vsakdo govoriti angleško če je bilo par Novomeščanov v Ameriki? Kaj bi rekel Dorsey, ako bi kateri slovenski izseljenec, ko pride prvič v ameriško mesto, ogovoril vsakega človeka na ulici v slovensčini in na zadnje celo mesto proglasil za norišnico, ker ga nihče ne razume? Ali bi ubogega emigranta ne nazvali obratno norec? — "Končno smo namreč v Novem mestu — ogovorili jedno kravo (!) na cesti in ta nas je vsaj pogledala", piše dalje Dorsey. Kako duhovito! Morda bo kdo rekel, da se je profesor posluževal znane ameriškega "humorja": ampak v tem ga ni niti trohice. — Prof. Dorsey se tudi nekako čudi, da je na Belokranjskem v okolici Metlike, toliko odraslenih ljudi,

kmetov, bosonogih. V Ameriki ni menda on še nikdar videl bosonoga človeka. Vsekakor ne! "Society world", iz kterega brezdomno izhaja Dorsey, ne pozna bosonožev — razen polnočnih plesalk za debelimi gardinami. Ako bi se pa gospod profesor lepo napotil v Kentuckey na obširne tobačne nasade, videl bi tam na stotine farmarjev, "svobodnih ameriških državljanov", kteri so raztrgani in bosonogi v družbi svojih bosonogih žena in otrok mučijo na poljih tobaka — sužnji tobačnega trsta. Dorsey je menda na Kranjskem in po drugih evropskih krajih prvič v svojem življenju videl pravo bedo agrarnega proletarca; zato je odprl oči tako široko.

Glavni namen Dorseyevega potovanja po slovanskem jugu in drugod je bil — kakor se tudi sam izraža — da prouči vzroke izseljevanja v Ameriko. Ali jih je proučil? Jako slabo. Tako vsaj dokazujejo njegovi članki v "The Chicago Tribune". Imel je menda to smolo, da je povsod iskal tozadevnih informacij le pri takih ljudeh, kteri so v slovenski emigraciji popolnoma iz napačnega stališča, največ iz stališča zasebnih koristi. (Konec prihodnjič.)

NOVE ŽRTVE BOJA Z ZRAKOM.

Zrakoplovba, ta najznamenitejši pojav nevkrotljivega človeškega duha, ki ne pozna besede "nemogoče", je tedni zopet slavila nove triumfe in obenem je pa zahtevala nove žrtve.

George Chavez, triindvajsetletni francoski aviatik, je dne 23. sept. preletel na monoplani Alpe. Dvignil se je v zrak 8000 čevljev visoko v mestecu Brig v Švici in hotel čez dolgi greben alpskih snežnikov, čez strme kotline in prepade, preletel je glasoviti simfonški prelaz in se blizal Milanu v Italiji, kjer se je imel izvršiti njegov drzni polet. Toda Chavez je svoj slavní čin plačal s svojim življenjem. Komaj petdeset milj od milana, ko je bil že na drugi strani alp in blizu svojega cilja, padel je z aeroplanom 30 čevljev visoko na tla in si polomil vse ude vsled česar je četrta dan umrl. Njegove zadnje besede so bile: "O Alpe, premagane ste!" Chavez je preletel 75 kilometrov dolgo pot po zraku v 41 minutah. V krogi aviatikov se to smatra za največji rekord kar ga dosegele kateri zrakoplovci pred njim. Druge vesti iz polja zrakoplovbe:

Francoski aviatik Hubert Latham se je dne 1. oktobra v Bouyu na Francoskem dvignil z aeroplanom v zrak 9228 čevljev visoko, 41 kilometrov je preletel v 35 minutah. S tem je Latham dosegel rekord višine in brzine.

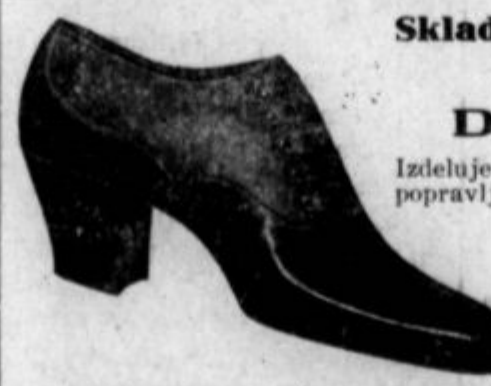
Med ameriški aviatiki je sedaj razen Curtisa in bratov Wrightov menda najznamenitejši mladi 22letni Walter Brookins, kteri je dne 29. sept. preletel na Wrightovem biplanu 168 milj dolgo pot iz Chicago v Springfield, Ill. v štirih urah.

S hitrimi koraki napreduje zrakoplovba in vedno bolj se bliža čas, ko si človek popolnoma podvrže ozračje.

PRVA SLOVENSKA Vinarna in Gostilna v Kaliforniji.

kjer se toli dobra vina in importirano pilzensko pivo. Prodaja vina na gahne in na drobno.

Ant. Schnabl, cor. Trumbull ave. in 26. Str., Chicago, Ill

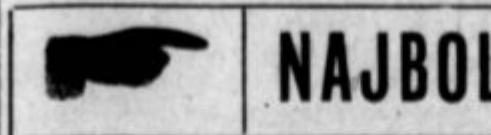
Skladišče čevljev za dame, moške in otroke

Domača tvrdka

Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljajla dela, spadajoča v čevlarsko obrt!

Za obila naročila se priporoča sl. občinstvu

JOSIP JECMENJAK, lastnik 1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

NAJBOLJŠA KUHINJA!

Billiards, Pool Table, Prenosišča za potnike.

Jedi pripravljene po domače.

Odprto po dnevi in po noči.

P. Perič, 1412 W. 18. St., Chicago, Ill.

VSEM DELNOARJEM JUGO-SLOVANSKE DELAVSKE TISKOVNE DRUŽBE.

Direktorij je sklenil na zadnji seji, da se pozovejo vsi delničarji, ki imajo delnice, da pošljejo svoje delnice radi kontrole na upravništvo "Proletarca". Istotako pozivlje direktorij vse tiste, ki so morda plačali delnice, pa jih niso dobili, da pisмено obvestijo o tem upravništvo "Proletarca".

Ta razglas je veljaven za devetdeset dni od tistega dne, ko se je razglasil. Po 90 dneh se bodo razdale delnice B. vsem tistim, ki so plačali delnice in upoštevali ta razglas.

Po 90 dneh se bodo vse druge delnice preklicale neveljavnim. Veljavne bodo le delnice B.

Vse delnice morajo biti vposlane do dne 9. nov. 1910

Delničarji vpoštevajte ta razglas, da se kasneje ne bo nihče izgovarjal, da ni vedel za ta odlok direktorija, če bo trpel škodo. Direktorij.

PRODA SE

dobro idoča grocerija v La Salle, Ill. Prodaja se večino brez bukvice in za "cash". Voza ni.

Več se izve pri lastnici Mary Plesković, 1223 Main St., LaSalle, Ill. 4krat

Nove JESENSKE obleke

v vseh najnovejših krojih in barvah

\$7.50 do \$25.00

"PRESTO"

najnovejši patentovan ovratnik.

Sukne

po krojih Kerseys, Vicunas, in Tweeds v vseh barvah za moške, dečke in otroke

\$6.50 do \$30.00

LAWNDALE CLOTHING HOUSE S.W. Corner 26th & Central Park Ave.

Rudolph Layer, lastnik.

DOBRA, DOMAČA GOSTILNA v Clevelandu, Ohio

J. SVETÉ po domače pri ZALARJU

6120 St. Clair ave

toči vino, pivo in iganje prve vrste. Smodke prve kvalitete so na prodaj. Za mnogobrojen poset se priporoča rojakom v Clevelandu, pa potnikom Lastnik.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

Najpripravnejša in najcenejša parobrodna črta za Slovence in Hrvate.

Regularna vožnja med New-Yorkom, Trstom in Reko.

Brzi poštni in novi parobrodi na dva vikaja:

Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania

Druge nove parnike, ki bodo vozili 19 milj na uro, gradijo. — Parniki odplujejo iz New Yorka ob središčih ob 1 popoldan in iz Trsta ob sobotah ob 2 popoldan proti New Yorku. — Vsi parniki imajo brezplačni brzojav, električno razsvetljavo in so moderno urejeni. — Hrana je domača. — Mornariki in zdravilniki govorijo slovensko in hrvatsko.

Za nadaljne informacije, cene in vozne listke obrnite se na naše zastopnike ali pa na:

PHELPS BROS. & CO. Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.

Skladišče čevljev

za dame, moške in otroke

Domača tvrdka

Izdeluje nove čevlje po meri in prevzame vsa popravljajla dela, spadajoča v čevlarsko obrt!

Za obila naročila se priporoča sl. občinstvu

JOSIP JECMENJAK, lastnik 1831 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Slovincem in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnice. FRANK ZORNJAK. 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajški tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA, 1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

POZOR! POZOR!

IG. KUŠLIAN GOSTILNICA

229-1st Ave., Milwaukee, Wis.

Ima najbolje pijače in vedno pripravljen prigrizek, po zmernih cenah. — Lokaln in potujoči rojaki — dobrodošli!

Slovincem in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebitine, k spa.

daji v delokrog oprave — oblek. Pridite in ogledjte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

1853-55 Blue Island Ave.

Chicago, Ill.

Vise ZAVEDATE

da je slika najboljši spomin na poroko. Priskrbiti si najboljše.

Zglasite se pri

dobropoznanemu fotografu, ki izdeluje vsakovrstne in najfiniješe

slike: otroke, družine, skupine, ženitve in društvene skupine.

Fotografira tudi zvečer po naročilu.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACZ.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imam tudi veliko zalogo srajc, krat. vat. jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE JURI MAMEK, 1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje mož v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsega, kdor trpi na Varicoceci, Strieturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčne nezmožnosti, vodenico in bolezní tičidih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svoti zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim ozdravim vspešno.

Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati — le za vspešno Ozdravim pozitivno želodečne bolezni, pljučna, na jetrik in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljenje in zguba vode. Pljučna, nalezljiva, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo. ... Ženske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupljenje in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline. — Močni tok in druge bolezni. Prišče in svetuje zastoj. Govorimo slovansko.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST. CHICAGO between Randolph and Lake Sts.

Uradaje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"? Še ne! —

